

Lyhyesti

Turun tauti tutkimuksen uhkana?

Luonnontieteellistä kirjallisuutta piisaa

Mammutit eivät kuolleetkaan sukupuuttoon 10 000 vuotta sitten

Siri-eepos

"Lue tämä"

Valtuuskunnalle mitali

Kallistolla meri?

Muinaiset kulttuurit suosiossa

Turun tauti tutkimuksen uhkana?

Turku on Suomen keskiaikaa tutkivalle lähes ainoa paikka missä kaupunkimaisen asutuksen kulttuurikerrokset ovat useiden metrien paksuiset. Toki Turussakin suurin osa keskiaikaisista kerrostumista on ehtinyt tuhoutua myöhempien rakennustöiden takia.

Jäljelle jäänyttä onkin tutkittu viime vuosina ahkerasti. Mutta loppu on tullut sillekin: Tämän hetken kiintoisimmat kerrostumat ovat Åbo Akademin tontilla, kerrostumat ajoittuvat 1300-luvulle. Kun tontille suunniteltiin uudisrakennusta, tiedettiin, että tontilla on arvokasta tutkittavaa. Tutkijat joutuivatkin

"pelastuskaivauksiin" viime vuoden puolella.

"Keskeisin syy ongelmiin ja tutkimuksellisiin

poikkeusratkaisuihin oli Åbo Akademin säätiön joustamaton kanta aikatauluun, jonka kuluessa tutkimukset tontilla oli saatava päätökseen", valittavat **Mika Lavento ja Georg**

Haggrén Suomen arkeologisen seuran julkaisemassa Muinaistutkija-lehdessä 1/1999 ("Keskiajan tutkimista ja tuhoamista Turussa").

Kirjoittajat myöntävät, että säätiö on käyttänyt runsaasti varoja tontin kaivaukseen. Mutta säätiön imagon kannalta olisi ehkä kuitenkin kannattanut olla aikataulujen suhteen hieman pitkämielisempi koska kohde oli huomattava.

Luonnontieteellistä kirjallisuutta piisaa

Toisin kun viime vuosina on valiteltu, en itse usko että luonnontieteellisellä yleistajuisella kirjallisuudella, menee enää kovinkaan huonosti. Tarjontaa voisi ehkä pitää jopa varsin hyvänä, viimeisen vuoden aikanakin useita kymmeniä niteitä.

Erityisesti Art House, Terra Cognita ja Tähtitieteellinen yhdistys Ursa ovat julkaisseet varsin kunnioitettavassa määrin matemaattis-fysiikkaalis-biologis-tähtitieteellistä kirjallisuutta.

Suurista kustantajista WSOY on myös julkaissut jonkin verran näiltä aloilta, joskin ehkä pykälää "helpompaa" tavaraa – poikkeuksena tietysti fyysikko Kari Enqvistin tuotanto. Muiden kustantajien ohjelmassa tämän sortin kirjallisuus on lähinnä satunnaista. Tammen haaviin sentään osui mainio **Simon**

Singhin Fermat'n viimeinen teoreema.

Sen havainnon joutuu kyllä tekemään, että lähes koko tämän alan tuotanto on käännöskirjallisuutta. Suomalaiset kirjoittajat ovat näillä aloilla nykyisin kovin harvassa.

Mammutit eivät kuolleetkaan sukupuuttoon 10 000 vuotta sitten

Viime vuosiin asti on luultu, että mammutit kuolivat sukupuuttoon jääkauden lopulla yli 10 000 vuotta sitten.

Venäläisen **Sergei Vartanyanin** löydöt Itä-Siperiasta osoittavat kuitenkin mammutin eläneen vielä tuhansia vuosia myöhemmin eristyksissä Wrangelin saarella.

Dosentti **Juha Karhu** ja professori **Matti Saarnisto** Geologian tutkimuskeskuksesta tekivät Wrangelin saarelle tutkimusmatkan kesällä 1997 yhdessä Vartanyanin kanssa.

Runsas löytöaineisto on osittain analysoitu ja tulokset kertovat lähes kaikkien löytyneiden hampaiden olevan kovin nuoria, nuorin iältään noin 4000 vuotta ja siten samanikäisiä aiempien löytöjen kanssa.

Wrangelin saaren tutkimus on osa pohjoisen Euraasian ympäristöön kohdistuvaa kansainvälistä tutkimusmielenkiintoa, erityisesti liittyen ilmastotutkimukseen – mm. ihmisen vaikutukseen ilmastoon.

Saarnisto esitelmöi aiheesta Suomalaisen Tiedeakatemia kokouksessa 8. helmikuuta.

Siri-eepos

Suomalais-intialainen tutkijaryhmä on saanut valmiiksi kahdeksanvuotisen urakan, etelä-intialaisen tulunkielisen Siri-eeoksen julkaisutyön. Projektin tuloksena ilmestyy kolme nidettä Suomalaisen Tiedeakatemia *Folklore Fellows' Communications* -sarjassa.

Ensimmäinen nide on Turun yliopiston Kalevala-instituutin johtajan **Lauri Hongon** kirjoittama laaja johdanto eepostutkimuksen metodiikkaan ja Siri-eepoksen kulttuuriseen taustaan. Kaksi seuraavaa nidettä sisältävät itse eepoksen alkukielisenä ja englanniksi käännettynä.

"Lue tämä"

Akateemikko **Olli Lehdon** kirjoittama Kansainvälisen matemaattisen unionin (IMU) historia *Mathematics Without Borders* (Springer-Verlag 1998) on saanut maailmalla hyvän vastaanoton. Yhdysvaltalaisen The Mathematical Association of Americanin verkkojulkaisussa MAA Online kehottaa jo otsikossaan tarttumaan kirjaan oikopäätä. Otsikko kuuluu "Read This!" Arvioitsija päättää kirjoituksensa toteamukseen "It would fit nicely in the mathematics collection of any library." Kirjasta kiinnostuneet voivat suorittaa pikatutustumisen kirjan antiin lukemalla vaikkapa Lehdon artikkelin kirjansa teemoista *Tieteessä tapahtuu* -lehdessä 4/1998 – Kirjakaupoistamme kirjaa kun ei löydy paitsi erikseen tilaamalla.

Valtuuskunnalle mitali

Valtuuskunnan 100-vuotisjuhlintaan liittyen on kuvanveistäjä Toivo Jaatinen suunnitellut valtuuskunnalle mitalin. Mitali on juhlan kunniaksi luovutettu mm. Tasavallan presidentille, pääministerille, opetusministerille ja eduskunnan puhemiehelle.

Kallistolla meri?

Jupiterin toiseksi suurimman kuun Kalliston jäisen pinnan alla saattaa olla vettä, kertoo *Tähdet ja avaruus* -lehti (6/1998). Missä vettä, siellä elämää? Saattaa olla, mutta Jupiterin kuista Euroopan pinnan alla arvellaan elämän todennäköisyys suuremmaksi, koska tämä kuu on lähempänä Jupiteria ja siis lämpimämpi.

Muinaiset kulttuurit suosiossa

Tiedekeskus Heureka Muinaiset kulttuurit -näyttely kerää hyvin yleisöä. Helmikuun alkuun mennessä kävijöitä on ollut yhteensä 150 000. Näyttely on avoinna elokuun loppuun saakka; kaikkiaan heurekaalaiset odottavat kävijöitä jopa 300 000.

Jan Rydman